

Sygn. akt I CSK 625/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa T. D.

przeciwko Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji

S.A. w W.

o stwierdzenie nieważności uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 17 września 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 kwietnia 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej
na rzecz powoda kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód T. D. wniósł o stwierdzenie nieważności uchwały nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. z dnia 4 kwietnia 2011 r., w części nadającej nowe brzmienie § 28 ust. 2 statutu Spółki, z powodu sprzeczności z art. 18 ust. 3 do 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej, (tekst jedn. Dz. U. 2011 r., Nr 45, poz. 236 - dalej jako u.g.k.).

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo w oparciu o następujące ustalenia.

Pozwane Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji jest jednoosobową Spółką Akcyjną Miasta W. powstałą w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego – Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w W. Powód jest członkiem rady nadzorczej pozwanej Spółki. W dniu 4 kwietnia 2011 r. nadzwyczajne walne zgromadzenie akcjonariuszy pozwanej podjęło uchwałę zmieniającą § 28 statutu Spółki przez dodanie dwóch kolejnych ustępów, tj. ust. 2 w brzmieniu: „członkowie rady nadzorczej powołani są spośród osób, które złożyły egzamin w trybie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, z zastrzeżeniem przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 września 2004 r. w sprawie szkoleń i egzaminów dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek, w których Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem (Dz. U. z 2004 r., Nr 198, poz. 2038 ze zm.)” oraz ust. 3 w brzmieniu: „kandydat na członka rady nadzorczej przed powołaniem obowiązany jest do złożenia pisemnego oświadczenia, iż nie występują okoliczności uniemożliwiające – stosownie do przepisów obowiązującego prawa o postanowień statutu Spółki - powołanie go w skład rady nadzorczej”.

Wyładnia językowa przepisów art. 18 ust. 3 do 5 oraz art. 10 a ust. 4 u.g.k. doprowadziła Sąd Okręgowy do wniosku, że w spółkach z udziałem jednostki samorządu terytorialnego istnieją dwie różne kategorie członków rady nadzorczej. Pierwsza, to osoby reprezentujące interesy tej jednostki, wobec których istnieje wymóg złożenia egzaminu w trybie przewidzianym w przepisach

o komercjalizacji prywatyzacji, natomiast druga to osoby reprezentujące interesy innych podmiotów, nieobjęte dyspozycją art. 10 a ust. 4 u.g.k. Taki sposób rozumienia tych przepisów – zdaniem Sądu Okręgowego - prowadzi jednak do sprzeczności z ustawową funkcją rady nadzorczej, wynikającą zarówno z przepisów kodeksu spółek handlowych, jak i z założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o gospodarce komunalnej z dnia 17 października z 2003 r. (Dz. U. Nr 199, poz. 1937), przewidujących profesjonalizację rad nadzorczych spółek z udziałem podmiotów publicznych i zapewnienie fachowego nadzoru nad środkami publicznymi. Powstająca na tym tle aksjologiczna niespójność w systemie prawnym w odniesieniu do ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jedn.: Dz. U. 2013, poz. 216 ze zm. – dalej jako u.k.p.) i regulacji dotyczących jednoosobowych spółek jednostek samorządu terytorialnego uzasadnia analogiczne stosowanie do tych spółek reguł obowiązujących na gruncie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Kierując się tymi regułami Sąd Okręgowy przyjął, że zaskarżona część uchwały nie narusza art. 18 ust. 4 u.g.k. przez rozciągnięcie obowiązku złożenia egzaminu, o którym jest mowa w art. 12 ust. 2 u.k.p., także na osoby pochodzące z wyboru pracowników.

Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę na skutek apelacji powoda nie podzielił tych poglądów i wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2013 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego przez stwierdzenie, na podstawie art. 425 k.s.h., nieważności zaskarżonej uchwały w części nadającej nowe brzmienie § 28 ust. 2 statutu pozwanej Spółki

W jego uzasadnieniu wskazał, że rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego oparte zostało na nieprawidłowej, całkowicie dowolnej interpretacji przepisów art. 18 ust. 1 do 5 w zw. z art. 10 a ust. 4 u.g.k. Niedopuszczalne jest bowiem, aby wykładnia przepisów bezwzględnie obowiązujących prowadziła do kreowania praw i obowiązków, które z nich nie wynikają i nie posiadają wyrażnej podstawy normatywnej. W wyniku rozszerzającej wykładni celowościowej i systemowej, Sąd Okręgowy w sposób nieuzasadniony zdecydował o istnieniu dodatkowego warunku pełnienia funkcji członka rady nadzorczej spółki powstałej w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego, który nie wynika z ustawy. Z językowej wykładni obu powołanych przepisów, ujawniającej w najwierniejszy

sposób wolę ustawodawcy wynika jednoznacznie, że wymóg złożenia przez kandydata na członka rady nadzorczej stosownego egzaminu dotyczy wyłącznie członków wybieranych przez organ samorządu terytorialnego, a to oznacza, że ustawodawca zrezygnował z tożsamego wymogu odnośnie członków rady wybieranych przez pracowników. Wniosków tych nie podważa, w ocenie Sądu Apelacyjnego, brzmienie art. 10 a ust 4 u.g.k., który dotyczy tylko spółek z udziałem samorządu terytorialnego, a więc podmiotów prawa handlowego, które zostały przez takie jednostki utworzone lub do których jednostki te przystąpiły, podczas gdy art. 18 ust. 1 do 5 u.g.k. odnosi się do spółek powstałych na skutek przekształcenia przedsiębiorstw komunalnych. Niedopuszczalne jest odpowiednie stosowanie art. 10 a ust. 4 u.g.k. do spółek powstałych z przekształcenia przedsiębiorstw komunalnych, gdyż objęty nim zakres jest w pełni uregulowany w art. 18 ust. 1 do 5, a przepis art. 18 ust. 3 u.g.k. ma charakter szczególny w stosunku do art. 10 ust. 4 u.g.k. Z racji jego charakteru, jako przepisu bezwzględnie obowiązującego, uregulowane nim prawo wyboru członków rady nie może doznawać ograniczeń wynikających z wewnętrznych aktów spółki, gdyż prowadziłoby to do sprzeczności z ustawą.

Skarga kasacyjna strony pozwanej, zaskarżająca wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego:

1) przez błędną wykładnię art. 18 ust. 4 u.g.k. w zw. z art. 18 ust. 3 u.g.k. polegającą na przyjęciu, że:

a) tzw. „wymóg zdanego egzaminu”, o którym mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 września 2004 r. nie dotyczy jakichkolwiek kandydatów do rad nadzorczych spółek powstałych z przekształcenia przedsiębiorstw komunalnych,

b) ustawodawca w sposób celowy i racjonalny zróżnicował wymagania wobec dwóch kategorii kandydatów na członków rady nadzorczej spółki komunalnej, wprowadzając wymóg zdanego egzaminu wyłącznie wobec kandydatów niepochozących z wyborów pracowniczych;

2) przez błędną wykładnię art. 18 ust. 3 u.g.k. i art. 10 a ust. 4 u.g.k. polegającą na przyjęciu, że art. 18 ust. 3 u.g.k. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 10 a ust. 4 u.g.k., a wymóg zdanego egzaminu wobec kandydatów w spółkach

z udziałem jednostek samorządowych w ogóle nie znajdzie zastosowania w sprawie;

3) przez niewłaściwe zastosowanie art. 18 ust. 3 u.g.k., uchylające art. 10 a ust. 4 u.g.k.,

4) przez niewłaściwe zastosowanie art. 425 k.s.h. w zw. z art. 18 u.g.k. i stwierdzenie nieważności uchwały, mimo braku jej sprzeczności z przepisami ustawy o gospodarce komunalnej.

We wnioskach skargi strona skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu we wszystkich instancjach lub uchylenia wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem żądania pozwu było stwierdzenie nieważności uchwały nadzwyczajnego zgromadzenia ogólnego wspólników pozwanej z powodu jej sprzeczności w zaskarżonej części z przepisami art. 18 ust. 3, 4 i 5 u.g.k., polegającej na rozciągnięciu obowiązku złożenia egzaminu w trybie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji także na kandydatów na członków rady nadzorczej pochodzących z wyboru pracowników. W tak zakreślonych granicach faktycznych i prawnych sprawa została rozstrzygnięta przez oba Sądy orzekające. Nie budziło wątpliwości w sprawie i nie było przedmiotem kontrowersji między stronami, że zgodnie z art. 10 a ust. 4 u.g.k. i art. 18 ust. 4 u.g.k. członkowie rady nadzorczej reprezentujący w spółce z udziałem jednostek samorządu terytorialnego tą jednostkę, są powoływani spośród osób, które złożyły egzamin w trybie przewidzianym w przepisach o komercjalizacji i prywatyzacji.

Stwierdzenie nieważności przedmiotowej uchwały nadającej nowe brzmienie § 28 ust. 2 statutu pozwanej oznacza, że zachowana zostaje jego dotychczasowa treść. Statut w tej wersji, sprzed jego zmiany, nie regulował kwestii objętej dodanym ust. 2 § 28, stanowiącej materię regulacji ustawowej w przepisach art. 10 a ust. 4 art. 18 ust. 3 i 4 u.g.k. Bezpodstawnie na tym tle wywodzi skarżący, że - jak ma to wynikać z zaskarżonego wyroku - „wymóg zdanego egzaminu” nie dotyczy obecnie

także innych, niż pochodzący z wyborów pracowniczych, kandydatów na członków rady nadzorczej pozwanego, tj. kandydatów wybieranych przez Prezydenta m. W. Zgoła odmienne stanowisko Sądu Apelacyjnego w tej kwestii wynika wprost z motywów zaskarżonego wyroku, w których stwierdzono, że wymóg złożenia stosownego egzaminu przez kandydata na członka rady nadzorczej spółki, powstałej z przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego, dotyczy wyłącznie członków rady wybieranych przez organ samorządu.

Nieuzasadnione są także, z przyczyn niżej wskazanych, zarzuty błędnej wykładni przepisów prawa wskazanych w podstawach skargi, a w konsekwencji również następczy w stosunku do nich zarzut niewłaściwego zastosowania art. 425 k.s.h. w zw. z art. 18 u.g.k.

Zgodnie z art. 10 a ust. 2 u.g.k. do rad nadzorczych w spółkach z udziałem jednostek samorządu terytorialnego stosuje się przepisy Kodeksu spółek handlowych z zastrzeżeniem przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej. Członek rady nadzorczej spółki komunalnej musi więc spełniać ogólne wymagania stawiane kandydatom do rad nadzorczych spółek kapitałowych, które określa Kodeks spółek handlowych W sposób szczególny w stosunku do jego przepisów ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej reguluje kwestie związane z radami nadzorczymi samorządowych spółek kapitałowych dotyczące kadencji ich członków - w art. 10a ust. 3 u.g.k., ich kwalifikacji - w art. 10 a ust. 4 u.g.k. i zakazów konkurencji - w art. 10a ust. 5 u.g.k. Przepisy te, jako przepisy szczególne nie powinny być wykładane rozszerzająco, także w ujęciu podmiotowym.

Wprowadzony do ustawy o gospodarce komunalnej ustawą nowelizacyjną z dnia 17 października 2003 r., art. 10 a ust. 4 ustanowił dla członków rad nadzorczych, reprezentujących w spółce jednostkę samorządu terytorialnego wymóg złożenia egzaminu w trybie określonym w przepisach o komercjalizacji i prywatyzacji. Tryb ten określa, wydane na podstawie delegacji ustawowej, zawartej w art. 12 ust. 7 pkt 1 i 2 u.k.p. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 2004 r, w sprawie szkoleń i egzaminów dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek, w których Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem,

określające w § 5 osoby zwolnione od obowiązku złożenia egzaminu. Kandydaci rad nadzorczych tych spółek, jednak z wyjątkiem kandydatów wybieranych przez pracowników (także rolników i rybaków) powinni mieć ukończone studia wyższe (§ 3 rozp.).

Na tle przytoczonych unormowań, przy uwzględnieniu - w związku z odwołaniem się art. 10 a ust. 4 u.g.k. do przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o prywatyzacji i komercjalizacji - także reguł wykładni systemowej, uzasadniona jest konkluzja, że kandydaci na członków rad nadzorczych reprezentujący w spółkach jednostki samorządu terytorialnego powinni się legitymować takimi samymi kwalifikacjami jak kandydaci na członków rad nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa.

Przepis art. 18 u.g.k., który z racji jego usytuowania w rozdziale 4 tej ustawy dotyczy wyłącznie spółek powstałych – tak jak pozwana Spółka - w wyniku przekształcenia, z mocy prawa na podstawie art. 14 u.g.k., przedsiębiorstwa komunalnego w jednoosobową spółkę gminy, przewiduje w ust. 3 dla pracowników prawo wyboru członków rady nadzorczej, której powołanie jest w tych spółkach obowiązkowe (art. 18 ust. 1 u.g.k.). Wybór taki nie jest równoznaczny z powołaniem osób wybranych przez pracowników do składu rady nadzorczej. Powoływanie członków rady nadzorczej, na podstawie szczególnej w stosunku do przepisów Kodeksu handlowego regulacji art. 18 ust. 3 u.g.k., należy w tych spółkach do pełniących funkcję zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Pochodzący z wyboru pracowników członkowie rady nadzorczej spółki komunalnej powstałej z przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego muszą spełniać ogólne warunki, jakie stawia kandydatom do rad nadzorczych spółek kapitałowych Kodeks spółek handlowych. Przepisy ustawy o gospodarce komunalnej nie ustanawiają w stosunku do nich wymagania złożenia egzaminu w trybie przewidzianym w przepisach o komercjalizacji i prywatyzacji. Dodany do ustawy o gospodarce komunalnej, jednocześnie z art. 10 a ust. 4, przepis art. 18 ust. 4 stanowiący, że pozostałych członków rady (poza wybranymi przez pracowników na podstawie art. 18 ust. 3 u.g.k.) powołuje się spośród osób, które

złożyły egzamin na członka rady nadzorczej, wskazuje jednoznacznie na przyjęte w ustawie rozróżnienie między członkami rady nadzorczej spółki powstałej z przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego, pochodzącymi z wyboru pracowników i pozostałymi członkami (reprezentującymi jednostkę samorządu terytorialnego), oparte nie tylko na innym trybie powołania ale i na różnych kwalifikacjach osobistych związanych z wymogiem zdania egzaminu w trybie właściwych przepisów. Wniosek taki, jako rezultat prawidłowo dokonanej przez Sąd Apelacyjny wykładni językowej, ocenić należy jako w pełni trafny.

Wskazać przy tym trzeba, że relacja między przepisami art. 10 a ust. 4 u.g.k. i art. 18 ust. 3 u.g.k., funkcjonującymi na różnych płaszczyznach i mających różny zakres zastosowania nie jest stosunkiem wykluczenia. Nie ma więc potrzeby, co trafnie podnosi skarżący, stosowania dla tej relacji norm kolizyjnych, w tym zasady *lex specialis derogat legi generali*. Odmienny pogląd Sądu Apelacyjnego w tej kwestii nie miał jednak wpływu na treść jego rozstrzygnięcia.

Nie może odnieść skutku krytyka zaskarżonego wyroku oparta na zarzucie błędnej wykładni art. 18 ust 3 i ust. 4 u.g.k. dokonanej z pominięciem dyrektywy wykładni celowościowej i systemowej, której wyniki nie dają się pogodzić z *ratio legis* wykładanych przepisów. W jego uzasadnieniu skarżący wywodził, że błąd legislacji polegający na braku uregulowania, nakładającego wprost obowiązek legitymowania się zdaniem egzaminem także przez kandydatów pochodzących z wyboru pracowników powinien być w procesie wykładni usunięty przez sąd.

Zasadniczym, ogólnym celem ustawy zmieniającej ustawę z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej – według uzasadnienia jej projektu (druk nr 1176 Sejmu IV kadencji) - było zapewnienie fachowego nadzoru nad środkami publicznymi przez jednostki samorządu terytorialnego, stanowiącego gwarancję racjonalnego zarządzania nimi. Realizacji tego celu służyć miały: obligatoryjność rady nadzorczej oraz podniesienie fachowości kandydatów na jej członków.

Przyjęta w zaskarżonym wyroku wykładnia przepisów art. 10 a ust. 4 i art. 18 ust. 3 i 4 u.g.k. nie pozostaje w sprzeczności z celami nowelizacji. Podkreślić jednak trzeba, że wybór rozwiązań prawnych zapewniających realizację celów ustawy należy do ustawodawcy, a nie do sądu stosującego ustawę. Ocena sądu,

że wybór ten nie jest w pełni zadowalający czy też, że stanowisko ustawodawcy jest na tle deklarowanych celów ustawy nie dość przekonujące – jak stwierdził Sąd Apelacyjny - mogą jedynie stanowić postulat w stosunku do ustawodawcy dotyczący przyszłych zmian w ustawie.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną oraz orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.